

230

GENER - FEBRER
2013
3 EUR

el mirall

Entrevista

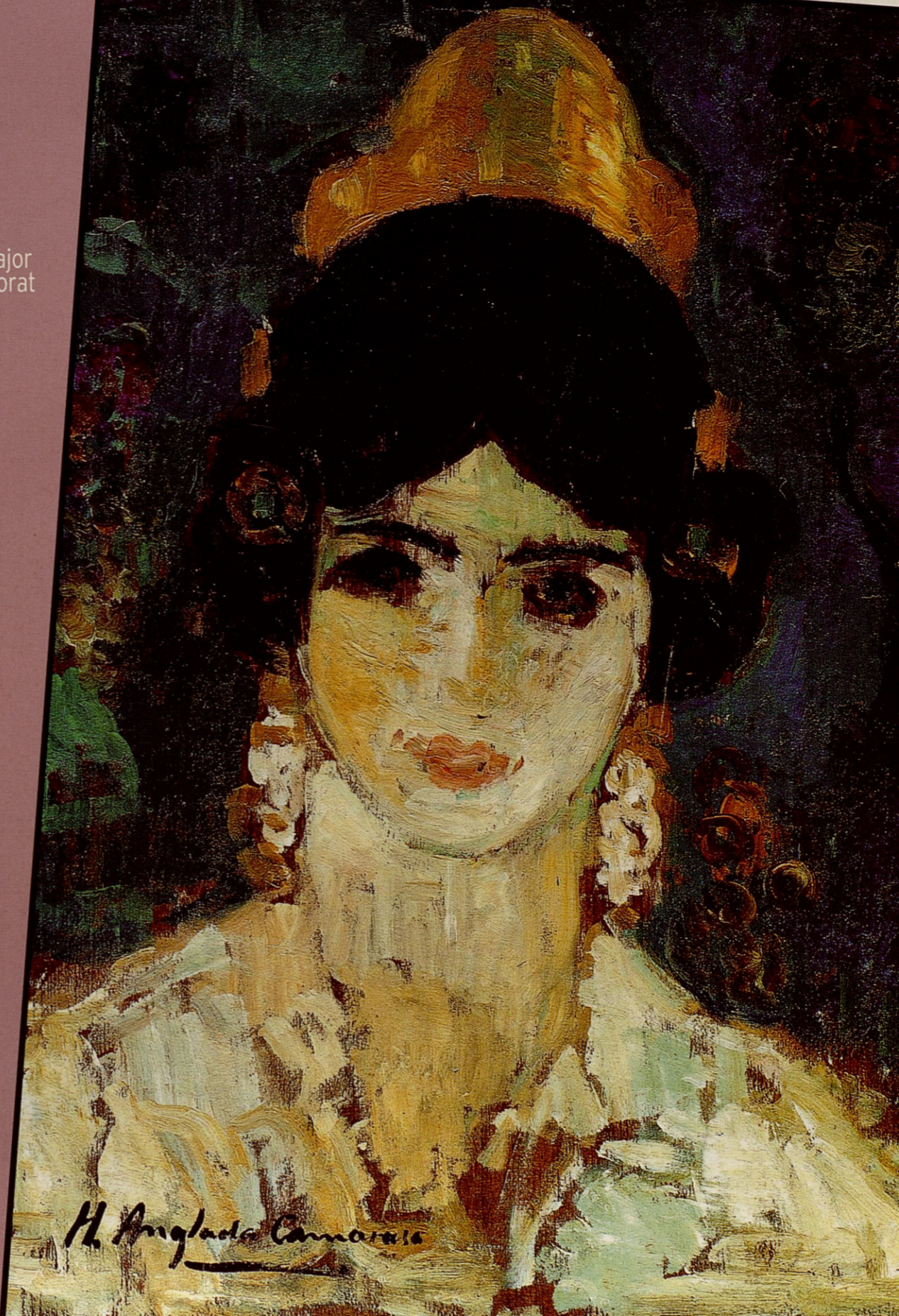
Miquel López Crespí

Itineraris

Gaspar Valero:
el camí vell de Lluçmajor
a Gràcia i a Sant Honorat

Dossier

Anglada Camarasa
i l'univers colorista

xrite

colorchecker CLASSIC

H. Anglada-Camarasa. © Interior de music-hall. c. 1900-1904. Col·lecció Fundació "la Caixa"

COL·LECCIÓ
HERMEN
ANGLADA-CAMARASA
DE LA FUNDACIÓ "LA CAIXA"

EXPOSICIÓ PERMANENT

Plaça de Weyler, 3 · www.CaixaForum.com/agenda

Caixa Forum

Obra Social "la Caixa"

[índex]

editorial 4.
L'actualitat d'Anglada-Camarasa

dossier 5
Anglada-Camarasa i l'univers colorista

entrevista 12
Miquel López Crespí

miscel·lània 18
Jaume Lladó

el semàfor 19
Oficina dels Drets Lingüístics

llibres 20
Garbuix de llibres

art 23
Es Baluard. Espai, construcció i reflexió

racó econòmic 25
Gemecs (econòmics) de granat

Itineraris 26
El camí vell de Llucmajor a Gràcia i a Sant Honorat

cinefàgia 33
Les pitjors pel·lícules del 2012

Universitat de les
Illes Balears
Servei de Biblioteca i
Documentació

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5110690340

EL MIRALL

REVISTA CULTURAL
Gener - febrer de 2013
Núm. 230

Edició:
OBRA CULTURAL BALEAR

Publicació:
Associació EL MIRALL
C/ de Jaume Ferran, 60
07004 Palma

Adreça electrònica:
<http://www.ocb.cat>
comunicacio@ocb.cat

President:
Jaume Lladó

Director:
Joan Guasp

Cap de redacció:
Esther Balaguer

Consell editorial:

Jaume Lladó
Pere Bueno
Joan Guasp
Joan Miquel Chacon
Gabriel Matas
Macià Calafat

Publicitat:
Santi Adrover

**Producció, administració
i publicitat:**

Tel.: 971 72 59 37
Telefax: 971 71 93 85
Apartat de correus 179
07080 Palma

Delegació a Barcelona:

Omnium Cultural
C/ de la Diputació, 276, pral.
08009 Barcelona

Delegació a València:

Acció Cultural del País Valencià
C/ del Baró de Càrcer, 37
46001 València

Disseny
Marco Spinazzola

**Maquetació i
fotocomposició**
Ecogràfic

Impressió
Xisco Arts Gràfiques
C/ del Baix Riera, 1-A, Palma
Tel. 971 475754

Dipòsit legal
PM 10-1987

Agraïments
Paraula. CSL

[editorial]

L'actualitat d'Anglada-Camarasa

Ben mirat, els clàssics, encara que siguin contemporanis, no deixen de ser mai actuals. Això mateix és el que passa amb Hermen Anglada-Camarasa, que va viure en un temps determinat en què el modernisme d'un cert aire barroc era perseguit —és una manera de dir-ho— per la seva irreverència i la seva voluptuositat. Encara que, com hem vist després, la base d'aquesta tendència artística es basava absolutament, o gairebé, en la inspiració que ens proporciona constantment la Naturalesa. Així, en majúscula. En el cas concret del personatge que ens ocupa, ho demostra el fet ja irreversible que, quan es va instal·lar al Port de Pollença, quedà enamorat de tot el que varen experimentar els seus sentits extraordinaris, de manera destacada el clima i el paisatge. Ell venia de passar una llarga temporada a París, on havia xuclat la saba vigorosa dels postimpressionistes francesos en els seus ambients nocturns més lluminosos i alhora ombrívols. La seva obra es va veure influïda profundament pels efluis que emergien de la magistral mirada de Degas i de la vitalitat exuberant de Toulouse-Lautrec, tots dos representatius de les últimes exhalacions del món parisenc de la Belle Époque.

Malgrat tot, allò que de veritat atraurà, definitivament, d'una manera pletòrica i més d'un cop plàsticament exagerada, l'obra d'Anglada-Camarasa serà la lluminositat, també pròdiga, de tot l'envoltori mediterrani. És per aquest atractiu únic que, després d'haver visitat per primera vegada el Port de Pollença, hi retornà més tard per quedar-s'hi per sempre. Fins i tot hi va crear escola; entre els deixebles de la seva primera estada al Port hi trobam de manera destacada Tito Cittadini.

Després d'un període massa difús, en el qual se'n va tornar a viure a França, exiliat, on no deixà mai de treballar, sense oblidar que durant la Guerra Civil, i gràcies al suport polític de la Generalitat catalana, va poder refugiar-se a Montserrat sense que ningú no el molestàs, torna a Pollença i reprèn la seva activitat amb el vigor de sempre i l'entrega a tot el que l'envolta. Aquí deixa per a la posteritat —per a l'actualitat— una obra original i potent i, a la vegada, inspiradora d'una singular forma de pintar, i un estil particular que va servir perquè els joves —esmentem almenys, entre d'altres, Dionís Bennassar, que n'estava encisat— s'hi acostassin i beguessin del seu art.

I fins ara.

[dossier]

COORDINACIÓ: ESTHER BALAGUER

Anglada Camarasa i l'univers colorista

Fotos cedides per la Fundació "la Caixa"

Hermen Anglada-Camarasa: De París a Mallorca. El delit de la placidesa

TEXT: SILVIA PIZARRO

La indubtable rellevància dels moviments pictòrics de final del segle XIX a Europa i l'eclosió de les avantguardes varen arraconar durant molts anys la valoració de les obres d'alguns artistes europeus de gran interès.

*Anglada Camarassa c. 1920
davant València.*

Afortunadament, el pas del temps acostuma a posar les coses al seu lloc. El camp de la historiografia de l'art no n'és una excepció, i l'evolució de les arts plàstiques no s'esdevé tan sols per mitjà dels grans noms que s'acostumen a conèixer. Un exemple pot ser el cas d'Hermenegild Anglada-

Camarasa, pintor català que va fer la part més important de la seva carrera a París, on la seva obra va ser ben apreciada i sol·licitada per molts centres artístics europeus per exposar-la a les principals mostres de l'època. En efecte, la producció parisenca del pintor va tenir un fort impacte i es va poder veure a les exposicions de la ciutat on residia, però també a Moscou, Brussel·les, Berlín, Munic, Londres o Venècia, entre d'altres. Aquelles pintures no varen deixar mai de provocar discussions i crítiques acalorades sobre el seu art, inicialment incomprès i considerat per molts com massa atrevit, sobretot per la tècnica utilitzada i el tractament particular de les escenes de la vida nocturna parisenca. Des de la dècada del 1980, estudiosos i investigadors s'han interessat per la seva producció i la seva personalitat, i han tret de l'oblit una figura que ara ja comença a ser coneguda

Anglada Camarassa c.1930 al pinaret del port de Pollença.

com li correspon i que a Mallorca té una anomenada especial per la seva contribució a la valoració i el tractament del paisatge des de la seva estada definitiva a l'illa (1914).

Nascut a Barcelona el 1871, i amb inclinacions artístiques d'ençà que era nin, Anglada va passar un període de formació a Catalunya. Malgrat les reticències familiars cap a la seva afició, va aconseguir un cert suport econòmic que li va permetre, amb vint-i-un anys, posar data al seu desig de marxar cap a París. Les llargues hores de treball acadèmic constant i l'ambient artístic de la capital omplen d'idees i continguts el jove artista, tenaç, ambiciós i decidit. Les exposicions que el jove Hermen pot veure a París a partir del 1898, quan torna a viure a la capital després

d'una llarga estada a Arbúcies, al Montseny, el posaran en contacte amb la modernitat de final de segle, i li permetran conèixer les obres dels artistes de l'òrbita postimpressionista, dels nabis i dels fauves, i començar a participar ell mateix als salons. Amb un estil cada vegada més propi, plasma la vida nocturna dels locals d'oci de la capital, que sens dubte devien resultar espectaculars amb la recentment instaurada il·luminació elèctrica. Les escenes de cabarets, cafès teatre i bulevards copsaran la seva atenció. Acostumarà a prendre notes a llapis o a l'oli en tauletes de fusta que porta al damunt i amb els pinzells i els colors que du en una capsa de fusta de butxaca. Després, a l'estudi, a partir d'aquests apunts crearà les

seves obres, algunes de les quals estan considerades entre les millors de l'artista, com *Jardin de Paris* o *Champs Elysées*.

Durant l'estiu de 1904, una estada a València marca un gir important en la seva pintura. Canvia els ambients nocturns parisencs i s'introdueix en una nova temàtica d'aire mediterrani i colorisme exuberant: escenes d'arrel popular, extrems de les visions que li procuren les festes dels pobles, en les quals els protagonistes vesteixen robes magnífiques que atreuen poderosament la seva atenció. D'aquests motius farà unes composicions particulars, amb finalitat ornamental, de mides molt grans i un immens joc de colors. També farà obres importants de tema gitano, que ja havia pintat en anys

anteriors, fascinat per l'exotisme i el color dels seus vestits. Pocs anys després fa voltes a la idea de decorar las parets d'un palau i la realització de dos grans murals, *Vàlència* i *El tango de la corona*, que es poden veure a la sala Anglada de Caixaforum Palma té molt a veure amb aquest desig que no es va arribar a acomplir.

Dels voltants de 1910 són també la major part dels retrats de figures femenines de mida natural: dones belles i esveltes, amb ulls grans i mirada profunda, com cridant l'atenció de l'espectador, de les quals destaca la pell blanca i fina de la cara i un braç o una part de l'escot, en contraposició al vestit o mantó matèric i profusament decorat, amb un fons neutre que no distreu o una decoració floral que accentua la bellesa de la figura i fixa l'atenció en la imatge. Poden ser personatges concrets, com Marianne Willumsen o Sonia de

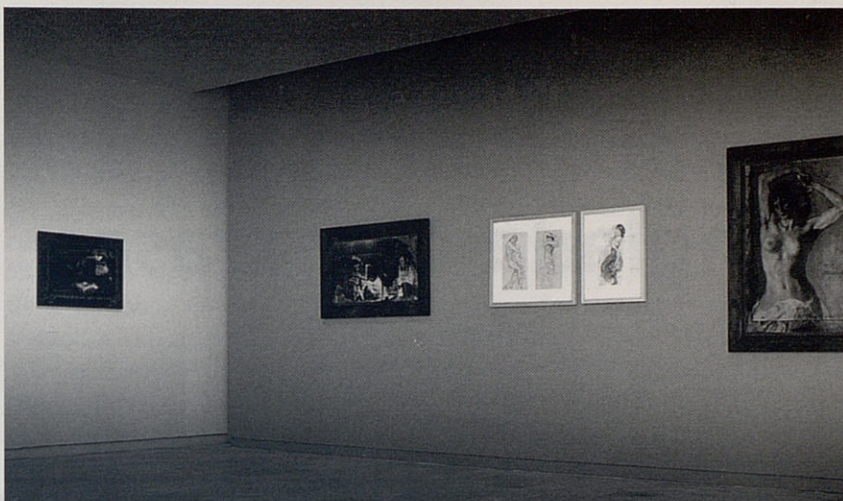
Klamery, metàfores com *Mariposa de noche* o representacions mitològiques de les quals *Sibil·la* és un excel·lent exemple. Altres retrats juguen a ser representacions ideals d'algunes regions espanyoles, com Sevillana o Granadina.

Anglada-Camarasa viatja a Mallorca des de París per primera vegada el 1908, i fa estada al Port de Pollença. Ha sentit parlar de l'illa a Gaudí, a Bernareggi, i segurament també a Blanes Viale i a alguns altres coneixedors de Mallorca que havien passat per París en aquells anys de principi del segle XX. Fa temps que l'illa captiva els esperits sensibles pels seus paratges, els colors que ofereix la natura i la vida tranquil·la; és un petit paradís proper, i no cal aventurar-se cap al nord d'Àfrica o altres illes llunyanes per trobar experiències de contrast amb la vida urbana i el creixement industrial de les grans capitals. Entusiasmada, repetirà l'experiència,

i el 1913 ja hi passa tot l'estiu, reafirmant en partir de nou cap a París el propòsit de tornar-hi aviat. Tal vegada més aviat del que pensava. El juliol de 1914, en ple èxit internacional, amb devuit grans pintures exposades a la XI Mostra de Venècia, en una sala especial, Anglada torna a Mallorca, aquesta vegada per quedar-hi. L'ambient de confrontació bèl·lica que es respira a Europa, el desacord amb el pes que la capital francesa té en el món de l'art, el triomf de les tendències avantguardistes i segurament alguna raó no coneguda de caire més personal el fan canviar de vida i instal·lar-se definitivament al Port de Pollença, on es dedicarà de ple a un nou tema pel qual es deixa seduir completament: el paisatge.

Anglada ja havia treballat el paisatge algunes vegades durant el seu període de formació a Catalunya i en un viatge que va fer a Bretanya des de París a comença-

ment de segle, però a partir d'ara serà el motiu dominant de la seva obra, encara que no deixarà de fer retrats i escenes de tema gitano, el qual sempre durà a la memòria. Anglada fa del seu voltant tema recurrent: la badia de Pollença és un escenari privilegiat, li permet pintar detalls de les roques de les cales, els núvols i els efectes de la llum sobre la mar o les muntanyes, que canvien de color com si fos un espectacle; enginya una capsa amb vidre per poder pintar els fons de la mar des d'una barca. L'atrapen els paisatges de les possessions properes: Bóquer, Son March, Ternelles..., on un tronc, una figuera o un pou es converteixen en protagonistes. Els primer anys, sovint va a pintar i es troba amb els seus amics i deixebles llatinoamericans, que l'han seguit fins a Mallorca: Tito Cittadini, López Naguil, Montenegro, Adan Diehl o Ramaugé, entre d'altres. Amb el temps

cadascun d'ells farà el seu camí. El que està fora de dubte és que Anglada-Camarasa i aquella concentració d'artistes i intel·lectuals cosmopolites i emprenedors que es varen instal·lar a la zona de Pollença a prop de 1914 crearen un important focus cultural i donaren al paisatge una nova mirada i un

nou esperit. En aquest ambient, importava el tractament proper, allunyat d'interpretacions literàries, al qual Rusiñol i sobretot Joaquim Mir havien obert camí a la primeria del segle.

Silvia Pizarro és historiadora de l'art.

apunta't al càsting

per ser una de les noves estrelles de la Lliga Endesa

Grava el teu vídeo explicant el motiu pel qual vols sortir en el proper anunci de la Lliga Endesa

Entra a www.ligaendesa.com/casting per conèixer les bases de participació i segueix els passos per penjar el teu vídeo

Podràs guanyar fins a 750 €

Si el teu vídeo és el més votat a la xarxa, tindràs dos accessos Vip per assistir durant el cap de setmana, amb totes les despeses pagades, a la SuperCopa Endesa

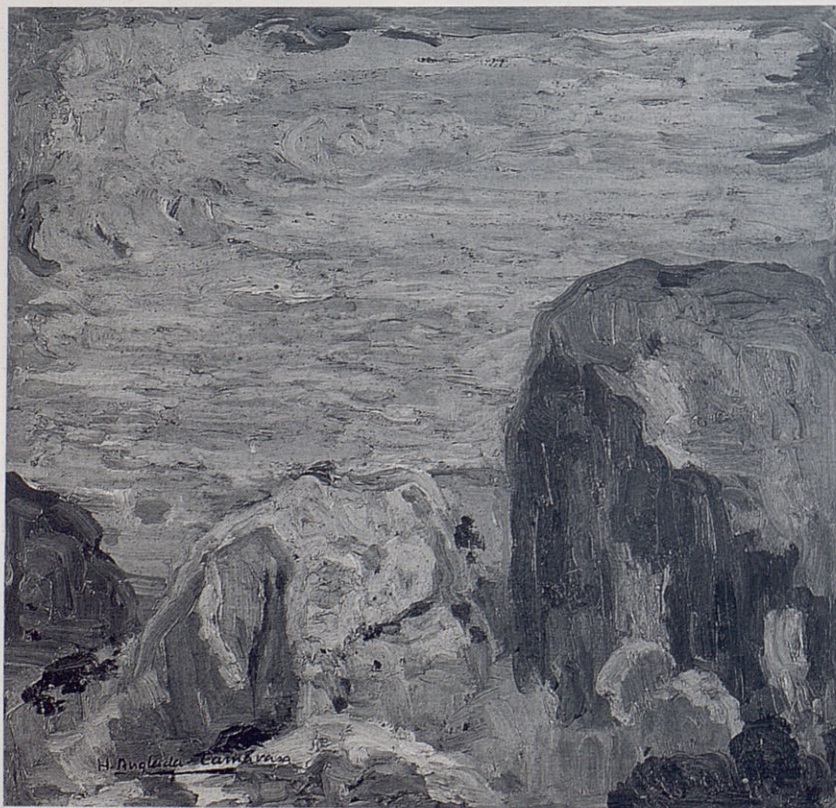
anima't, no perdis temps!
la Lliga Endesa, la fem entre tots

CaixaForum i Anglada-Camarasa

TEXT: EQUIP DE COMUNICACIÓ DE CAIXAFORUM

Hermen Anglada-Camarasa (Barcelona, 1871 - Port de Pollença, 1959) va viure com a protagonista alguns dels moments més importants de la història de l'art de la primera meitat del segle xx. Va estudiar a Barcelona, a Llotja, i a final de segle va viatjar a París per completar la formació. Les penúries dels primers mesos contrasten amb l'èxit que va obtenir a partir de 1900, quan el seu nom es va convertir en un referent internacional.

Anglada-Camarasa, Hermen. Els elefants. 1914-1936. Oli sobre fusta
©Col·lecció Anglada-Camarasa de la Fundació "la Caixa"

La seva obra es va exposar a tot Europa, de Roma a Praga i de París a Moscou, i va suscitar un important col·leccionisme a les principals capitals europees i als Estats Units. Les seves teles, d'una plasticitat i un sensualisme radiants, han esdevingut un símbol de la Belle Époque. Les escenes nocturnes, el deliri del music-hall i la bohèmia cosmopolita conviuen amb la recuperació del gust popular, que dona lloc a un estil decoratiu i colorista, d'un gran virtuosisme i d'una bellesa plàstica enlluernadora. La Primera Guerra Mundial va dur Anglada-Camarasa a refugiar-se a Mallorca i a descobrir-ne els paisatges, que va integrar en la seva obra com un element principal. Durant la Guerra Civil espanyola es va recloure a Montserrat i els últims dies, abans de la caiguda de Barcelona, va marxar a l'exili a Pougues-les-Eaux, on va viure deu anys. L'any 1949 va tornar a Mallorca, on es va establir

definitivament i on va deixar una empremta perdurable.

La Col·lecció Hermen Anglada-Camarasa ofereix un testimoni únic d'aquesta aventura. La formen 85 olis, 182 dibuixos, 54 estampes, 4 litografies, 3 escultures i 194 objectes personals que formaven part de la col·lecció de l'artista. La Fundació La Caixa va adquirir aquest llegat als familiars d'Anglada-Camarasa, i des de l'any 1993 n'exposa el fons de manera permanent a CaixaForum Palma, a l'edifici projectat per Lluís Domènech i Montaner. La sala permanent enguany s'ha remodelat. El nou espai, que es renovarà anualment cada mes de setembre, permetrà una presentació més dinàmica dels seus fons.

A més, al voltant de la col·lecció i de la figura d'Anglada-Camarasa la Fundació La Caixa desenvolupa una important activitat mitjançant exposicions. Paral·lelament, fa una tasca de catalogació i estudi que ha rebut el reconeixement del Ministeri de Cultura, que l'any 2003 va declarar el conjunt de la Col·lecció Hermen Anglada-Camarasa bé d'interès cultural.

L'estètica d'Hermen Anglada-Camarasa

Sovint comparat al pintor simbolista d'origen vienès Gustav Klimt, l'obra d'Hermen Anglada-Camarasa ofereix als visitants de CaixaForum l'oportunitat de gaudir d'un períple artístic extraordinari en què vida i obra esdevenen aspectes indissolubles en la recerca d'una estètica en què les tendències modernistes i noucentistes primerenques conflueixen en un corrent d'orientació clarament postimpressionista. Avantatjat pupil de Tomàs Moragas i Modest Urgell, Hermen Anglada-Camarasa va abandonar l'Escola de Belles Arts de Barcelona l'any 1894 per completar la seva formació acadèmica a París, on no trigaria gaire a esdevenir un referent internacional amb

una prolífica projecció comercial. Ràpidament es despertaria un àvid interès a adquirir la seva obra entre els col·leccionistes europeus i nord-americans contemporanis, així com a difondre-la en l'àmbit internacional gràcies al suport incondicional d'admiradors com l'escriptor Màxim Gorki, l'empresari Serge de Diaghilev i el director teatral Vsevolod Meyerhold.

Dues dècades de vagareig parisenc aportarien a la seva obra una plasticitat i sensualitat eminentment plasmades a les seves composicions nocturnes, les quals l'encimbellarien com un dels màxims cronistes del París nocturn de la Belle Époque. Amb una paleta cromàtica rutilant, un tractament artífic de la llum i una pinzellada abocada a l'empastament, les teles d'aquest període destaquen per una plasticitat enlluernadora en què els elements figuratius que les habiten sovint cerquen fondre's amb l'entorn que els embolcalla. De tornada d'un sobtat viatge a València, l'any 1904, Hermen Anglada-Camarasa incorporaria una dimensió folklòrica i costumista a les seves tele, majoritàriament protagonitzades per membres de la comunitat gitana i autòctons, i que suposen, en el conjunt de la

seva obra, una fase de transició cap al gènere paisatgístic al qual es dedicaria amb delit, un cop establerta la seva residència al municipi del Port de Pollença el 1914. D'aquesta darrera etapa dataria també la divulgació que de la seva obra va fer el Carnegie Institute de Pittsburgh als Estats Units, així com el posterior reconeixement institucional per part de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi de Barcelona, de la qual entraria a formar part el 1932.

Exiliat a la localitat francesa de Pougues-les-Eaux durant els següents deu anys, l'artista no tornaria a terres mallorquines fins l'any 1949, quan la seva producció s'endinsaria en una exploració minuciosa de les peculiaritats del paisatge i fons marins baleàrics que el mantindrien en actiu fins al 1953, en què un desafortunat accident posaria fi a la seva carrera. Sis anys més tard la mort el sorprendria a la seva casa del Port de Pollença, la qual esdevindria museu privat l'any 1967 fins que la Fundació de La Caixa en va prendre el relleu l'any 1991 i s'erigí en entitat protectora del seu patrimoni artístic per a gaudi de tots aquells que vulguin participar d'una experiència artística memorable.

Informació adicional

Horari:

De dilluns a dissabte, de 10.00 a 21.00 h

Diumenges i festius, de 10.00 a 14.00 h

Visites comentades per al públic general

Inscripció prèvia al 971 17 85 12

Activitats educatives

www.laCaixa.es/ObraSocial

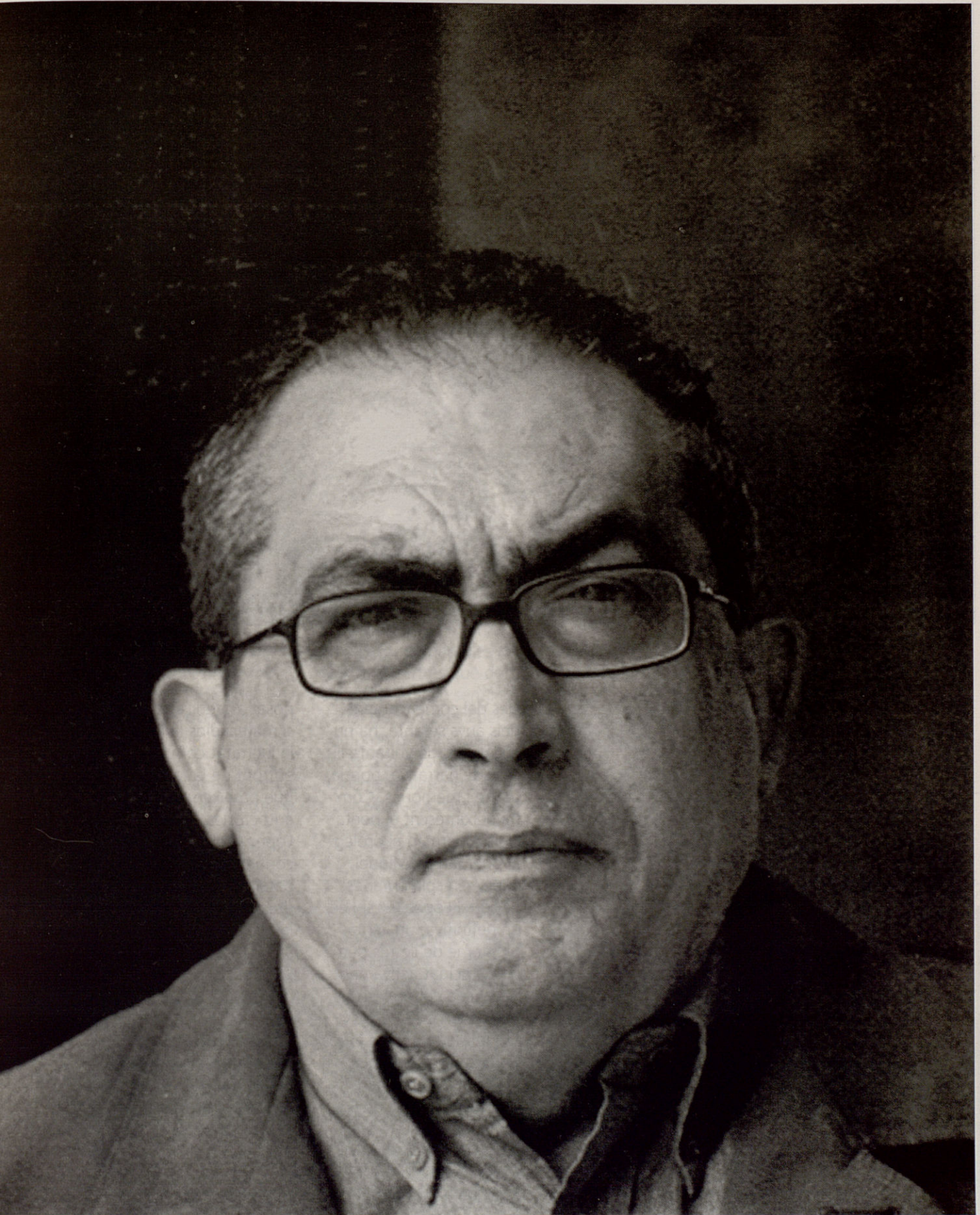
[Entrevista a...]

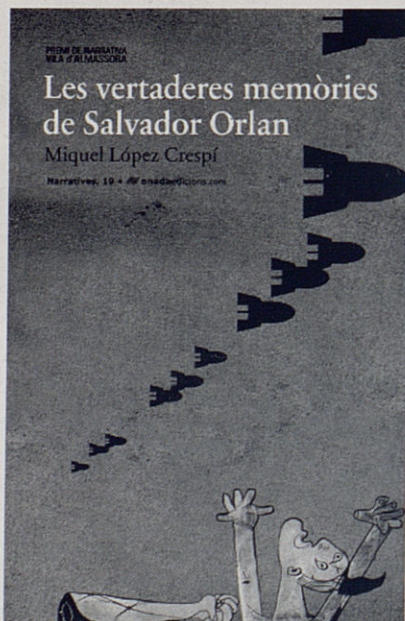
Miquel López Crespí

PER EL MIRALL

Miquel López Crespí (sa Pobla, Mallorca, 1946) és novel·lista, autor teatral, poeta, historiador i assagista. L'any 1968, començà a escriure en la premsa de les Illes: *Diario de Mallorca*, *Última Hora*, *Cort...*

Miquel López Crespí ha publicat, com a col·laborador dels suplementos culturals, centenars d'articles dedicats a la literatura i la història de Mallorca. Entre 1996 i 1998, va publicar més de dos-cents articles referents a la història de Mallorca en el *Diari de Balears*. Durant molts d'anys dugué la secció d'entrevistes del suplement de cultura del diari *Última Hora* i d'EL MIRALL.

Des del començament dels anys setanta, ha publicat més de vuitanta llibres de narrativa, poesia, teatre i memòries. Com ha deixat escrit el poeta Lluís Alpera en el pròleg al poemari de Miquel López Crespí *Perifèries*: «Miquel López Crespí és, en definitiva, un veritable home de lletres que ha participat activament en la vida cultural de les Illes. És un d'aqueixos escriptors que, com altres insignes intel·lectuals mallorquins –mossèn Alcover, Francesc de B. Moll, Bartomeu Rosselló-Pòrcel, Gabriel Alomar o Josep Maria Llompart–, es troba a tota hora dis-

posat a oferir el millor de si mateix dins la lluita de la identitat com a poble, enfront de la fagocitosi que pateixen les llengües autòctones. Val dir que López Crespí ha lliurat i continua lliurant moltes batalles culturals pel redreçament del català a les Illes, en primer lloc, i a la resta del domini lingüístic des de fa molts d'anys.»

Podríeu dir-me què pensau del programa de persecució contra la nostra cultura del president Bauzá?

Jo crec que és el govern més nefast per a la nostra

cultura que mai no hem tengut a les Illes. La seva ignorància els fa semblar-se als incultes que varen fer malbé el català i les nostres tradicions en els pitjors anys de la guerra civil. Estan privats totalment i absolutament de sensibilitat cultural, de la més mínima formació. Basta constatar els desastres que han fet –i fan!– d'ençà que assoliren el poder polític. Cada dia, cada setmana suprimeixen instruments essencials per salvaguardar la nostra llengua. L'objectiu bàsic és desmuntar, destruir qualsevol institució o suport de cultura en català. És un pla de liquidació sistemàtica del que el nostre poble ha aconseguit des del final de la dictadura franquista.

Quines foren les vostres primeres lectures i quin fou l'inici de la vostra vocació literària?

Ho he explicat en algun capítol del llibre d'història

local *Temps i gent de sa Pobla*, i també es poden trobar informacions de les meves primeres lectures i influències culturals en els llibres de memòries i d'assaig *L'antifranquisme a Mallorca (1950-1970)*, *Cultura i antifranquisme*, *No era això: memòria política de la transició i Literatura mallorquina i compromís polític: homenatge a Josep M. Llompart*. Són aquests els autors, els llibres, les històries que la família en transmet a final dels cinquanta i començaments dels seixanta. Malgrat que en la Mallorca de la postguerra no es trobassin a part ni banda llibres dels autors espanyols –ni catalans!– considerats «disolventes», «agentes de la masoneria y el comunismo internacionales», en paraules del règim, el cert és que de ben jovenet vaig sentir parlar de les obres i del compromís polític de molts d'autors que el feixisme d'aleshores considerava que s'havien de

prohibir. Parl de l'exemple militant i literari d'homes com Julio Álvarez del Vayo, Max Aub, Arturo Barea, Luis Cernuda... Els llibres d'aquests autors els trobam a mitjan anys seixanta a les golfes de Llibres Mallorca a Palma o els portam d'amagat en el fons de la maleta dels nostres primers viatges a l'estranger. També tengueren una influència decisiva en la meua formació cultural els llibres que el batle de sa Pobla, l'oncle Miquel Crespi, deixà a les golfes de ca seva quan marxà a l'Argentina. Un oncle curiós, el batle «Verdera», ja que, malgrat que era un dels dirigents comarcals de la famosa Unión Patriótica de Miguel Primo de Rivera, era també amic íntim del polític, urbanista i arquitecte Guillem Forteza, al qual encomanà la construcció de l'Escola Graduada de sa Pobla. Recordem que Guillem Forteza va ser el primer president de Nostra Parla, l'any 1916, que elaborà tota una

doctrina mallorquinista coherentment pancatalana, que fou membre de l'Associació per la Cultura de Mallorca i que, com a tal, participà en la redacció de l'Avantprojecte de l'estatut de les Illes (juny del 1931). Per això, no és estrany que hi hagués a la casa dels pares de l'oncle Miquel alguns exemplars de les rondalles mallorquines de mossèn Antoni M. Alcover, llibrets de poesia i sermons de Miquel Costa i Llobera i retalls de premsa de l'època amb escrits de Maria Antònia Salvà i Joan Alcover. Per cert, molt d'aquest material ens va ser incautat per la Brigada Social en aquelles primeres detencions de començament dels anys seixanta, segurament per ser considerat d'un «catalanismo peligroso», i mai no em fou tornat. Quan pens en aquests llibres, quan record les rondalles que em contava la repadrina al costat de la foganya, és quan m'adon que aquests foren els primers esglaons

ESTOP
ESTUDIS TOPOGRÀFICS S.A.
FOTOGRAFIA-TOPOGRAFIA-PROJECTES

- Plànols Topogràfics
 - Mesuraments
 - Replanteigs
- Fotografies aèries
 - Verticals
 - Panoràmiques
- Publicitat aèria
- Peritatges
- Valoracions
- Projectes agrícoles
- Estudis mediambientals

Plaçà Rosselló, 4A, 3r - Tel. 971 72 33 56 Fax 971 71 89 01
www.estop.org E-mail: estop@estop.org

ecogràfic
disseny

blanquerna, 11-1º · 07003 · palma
971 723 819 · 649 670 163
ecografic1@gmail.com

de la jerarquia literària. El que cal, doncs, és que el poeta digui la paraula nascuda d'un moment de plètora vital, i que la digui com li ve dictada per la seva vehemència interior. La resta és cosa secundària: els poetes sempre han parlat de les mateixes coses.»

Com molts poemes de Salvat Papasseit, de Brecht, Maiakovski, Pedro Salinas, Blai Bonet, Jaume Vidal Alcover o Josep M. Llompart, es tracta d'aconseguir, mitjançant el treball del poeta, que l'espontaneïtat predomini en la feina creativa. Com explica Joan Fuster: «El concepte ve pel ritme; el vers és un estat tèrmic del llenguatge; una sola paraula, suficientment intensa, serà capaç de suggerir tot un món.»

Els poetes mallorquins que cap als anys cinquanta fugen de l'herència de Costa i Llobera i Maria Antònia Salvà (Llompart, Vidal Alcover, Blai Bonet en bona part de la seva creació), són, conscientment o inconscientment, fills d'aquestes concepcions. Concepcions que vénen d'una creativa assimilació de les avantguardes europees, especialment la francesa (surrealisme, dadaisme, Rimbaud, Lautréamond, Mallarmé en alguns casos...).

Evidentment, després de Gabriel Alomar, de Bartomeu Rosselló-Pòrcel, de Josep M. Llompart, Blai Bonet i Jaume Vidal Alcover, anam ensopegant amb els poetes que formaran definitivament

els surrealistes i, més endavant, els situacionistes, el que ens interessa del fet poètic a mitjan anys seixanta —que és l'època en la qual comencen a sorgir els embrions del que més endavant serien alguns dels poemaris que publicarem a partir dels anys vuitanta—, el que més ens n'interessa poèticament (i políticament!) és la «paraula viva», l'espontaneïtat en el vers, la ruptura amb la tradició formalista i noucentista i, més que res, el rebuig de la retòrica i la falsedat vital dels poetes de la «torre d'ivori». Joan Fuster, en definir la poètica de Joan Maragall, deixa ben clara quina és la posició pràctica d'aquest autor. En l'epígraf «Teoria i pràctica de la 'paraula viva'», Joan Fuster escriu (*Literatura catalana contemporània*): «Dir les coses 'tal com ragen', quan hi ha, naturalment, l'estat de gràcia, equival a situar la sinceritat al cim

que, posteriorment, em dugueren fins a l'Editorial Moll, fins a trucar a la porta on treballava, a l'horabaixa, Josep M. Llompart. Era a mitjan anys seixanta. Aleshores començava a escriure els primers poemaris, i el prestigi de Josep M. Llompart, com a poeta, com a personatge de la resistència cívica de les Illes, ja era prou conegut i força valorat en els cenacles del catalanisme i entre la joventut progressista de les Illes. Els llibres de què ens fornien l'Editorial Moll i el llibre de Josep M. Llompart *La*

literatura moderna a les Balears (Palma, Editorial Moll, 1964) varen ser bàsics en la consolidació de la nostra militància en defensa del català i de la nostra cultura. El llibre esdevenia una Bíblia, una guia imprescindible per lligar les noves generacions amb un passat cultural —la nostra vinculació indiscutible a la cultura catalana— segat de rel per la victòria feixista de 1939.

Quins foren els vostres mestres?

Com a Maragall, els modernistes, Rosselló-Pòrcel,

ment la nostra manera d'entendre el fet poètic. Parlam d'Agustí Bartra, per exemple, i de la presència sempre lluminosa de Salvador Espriu, avui totalment silenciada pels epígons de la post-modernitat.

Pel que fa als premis literaris, quina és la vostra opinió dels certàmens?

Abans de parlar dels premis literaris hauríem de situar alguns dels problemes de la nostra cultura, entre els quals hi ha, indubtablement, la lluita per la definitiva normalització cultural i també per la necessària professionalització de l'escriptor. Evidentment, els premis literaris no serien necessaris en el cas d'una cultura normalitzada com la francesa o la nord-americana, per posar-ne uns exemples. No és el nostre cas. Vivim en estat d'emergència, sempre amenaçats per lleis i decrets que fan perillar la normalització del català. Al País Valencià, a les Illes, al Principat o a la Catalunya Nord vivim encara una situació d'excepció que ve de la guerra civil i de les postguerres. La llengua és en perill. Els llibres en català no tenen tanta sortida com els publicats en castellà. Els grans mitjans de comunicació informen més que res de les obres dels escriptors estrangers. No hi ha una política orientada a rompre la marginació del nostre autor. Amb

tots aquests entrebancs, l'escriptor nostrat no pot professionalitzar-se. Sovint ha de dedicar-se a altres feines per sobreviure, amb tot el que això suposa d'entrebancs per bastir una obra sòlida com els professionals d'un altre país. La qual cosa no vol dir que, en aquestes circumstàncies tan difícils, no hagin sortit grans obres i grans escriptors. Però una flor no fa primavera. Parlam dels problemes que tenen per donar a conèixer la seva obra centenars de novel·listes, poetes, autors de teatre, assagistes, músics, companyies de teatre... Que un o dos autors hagin aconseguit que la seva obra sigui coneguda i promociada no vol dir que la situació general sigui bona. I nosaltres parlam de la situació general, no la d'un senyor en particular. Malgrat la consolidació d'una sèrie d'importants editorials nostrades, cosa molt positiva i que, evidentment, no hi havia abans, molts d'autors no poden publicar amb certa regularitat. Sovint el premi literari és el sistema que de forma quasi obligada ha d'emprar l'autor per rompre el cercle dels comissaris que malden per controlar el producte que s'ha d'editar. Normalment, els partidaris de donar premis a l'obra ja publicada ho solen preferir per consolidar el seu control sobre la competència: el sorgiment de nous autors. Tot es redueix al problema de tenir fermat el control

del mercat i de lluitar per mantenir els quatre noms dels «famosos oficials» sense competència possible. Els premis literaris no controlats ofereixen la possibilitat del sorgiment de nous valors. En cas contrari, sempre serà la camarilla de l'editorial, amb suport dels mitjans de comunicació que domina, la que definirà qui ha d'existir o no ha d'existir, qui és bo o dolent, qui ha de gaudir d'un cert èxit mediàtic i comercial dins el món de la nostra literatura o qui ha de romandre per a tota l'eternitat enmig de les tenebres de la marginació més absoluta.

Quin seria el paper dels escriptors i els intel·lectuals en la societat actual?

En aquestes qüestions sempre he tengut unes opinions molt properes a les anàlisis de Gramsci sobre el paper dels intel·lectuals en la societat. Sempre m'han fet gràcia les opinions d'aquells qui, evidentment per conveniència, parlen i defensen una hipotètica independència política de l'intel·lectual amb referència als interessos de les classes dominants de cada societat. En això sóc encara completament gramscian i no m'empeguesc gens ni mica de confessar-ho públicament. Si estudiem el paper, en cada època, dels escriptors, historiadors, músics, filòsofs, etc., ens adonarem com mai no actuen, malgrat

que ells s'ho puguin imaginar, al marge dels interessos de les classes dominants en aquell període històric, o bé al servei de les classes en ascens (de la burgesia, quan aquesta lluitava contra l'aristocràcia feudal; de les classes populars, quan aquestes lluitaven contra la forma d'explotació capitalista). Per mi, i la història ens ho demostra, l'intel·lectual ocuparia el lloc en la societat que Gramsci analitza tan encertadament. En el cas dels escriptors, per exemple, aquests serien uns «agents de l'hegemonia» d'una classe social o l'altra que exerceixen, malgrat que ells no ho vulguin o no se n'adonin, el paper de «funcionaris de la superestructura ideològica de la societat», serien els qui contribueixen a garantir el consens social al voltant d'uns interessos econòmics i polítics ben concrets (o a subvertir-los). Un llibre de capçalera dels meus anys juvenils varen ser els famosos *Quaderns de la presó*, de Gramsci. És en aquest llibre en què el gran pensador italià analitza fins al fons el paper de la intel·lectualitat quant a la tasca de cohesionar una determinada societat, quant a donar consciència de la funció de la classe a la qual pertany o per a la qual treballa... I aquí parla del paper dels sacerdots, dels tècnics, dels funcionaris estatals, del món de l'ensenyament, del periodisme i la literatura...

[miscel·lània]

JAUME LLADÓ

Presentació de l'«Anuari de l'educació de les Illes Balears 2012»

El 21 de novembre, es presentà l'*Anuari de l'educació de les Illes Balears 2012*. L'acte tengué lloc a la seu de l'Estudi General Lul·lià de Palma i comptà amb la presència del president de Colonya, Josep Cifre, que presidí aquesta presentació; el conseller d'Educació, Cultura i Universitats, Rafael Bosch; la rectora de la UIB, Montserrat Casas, i Martí X. March Cerdà, director de l'anuari. Aquesta és la novena edició consecutiva d'aquesta publicació en la qual es fa un estudi en profunditat de la situació de l'educació a la nostra comunitat d'acord amb les dades estadístiques

i els estudis referits a aspectes concrets i rellevants de l'ensenyament actual i centrats en les Illes Balears. L'anuari de l'educació, coordinat pel Dr. Martí X. March Cerdà i editat per la Fundació Guillem Cifre de Colonya de la Caixa d'Estalvis de Pollença, amb la co·laboració de la UIB i de la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears, s'ha convertit en una eina clau per estudiar i conèixer l'estat de l'educació a les nostres illes. A l'acte hi assistiren moltes personalitats del món educatiu, cultural i polític.

El Tesorillo

El Tesorillo, mallorquins rere les passes de March s'està convertint en un èxit editorial. Aquest llibre és el resultat d'un treball acurat dels professors Honorat Bauçà i Margalida Juan, els quals, arran de la descoberta d'una documentació sobre aquest tema, varen iniciar una investigació que els ha duit a viatjar per Andalusia, a entrevistar multitud de persones i a consultar una gran quantitat de documents. El 1928, Joan March va adquirir un conjunt de finques agrícoles situades al voltant del riu Guadiaro anomenades El Tesorillo, amb la intenció de parcel·lar-les i vendre-les a trossos. Les circumstàncies feren que el procés s'allargàs molt, per la qual cosa el financer hi va fer anar un grapat de mallorquins de la seva confiança per dirigir-ne l'explotació. El llibre conta la història d'aquestes famílies mallorquines i aporta noves dades sobre la vida de Joan March. Actualment, és una de les obres de no-ficció més venudes a Mallorca.

Discriminació en els pressuposts generals de l'Estat

És de domini públic el dèficit d'inversions estatals que patim les Illes Balears i el mal sistema de finançament que tenim. Amb la darrera reforma de l'Estatut d'autonomia, es va intentar pal·liar aquest problema, per la qual cosa s'hi va incorporar l'obligatorietat d'una inversió mínima. Tanmateix, el projecte de pressuposts generals de l'Estat per al 2013 s'ho passa pel forro i abaixa un 46% les inversions previstes a les nostres illes. Això suposarà una baixada històrica dels recursos que es destinaran als ciutadans de les Balears, uns recursos que ja eren prou minsos comparats amb altres comunitats, que disposen d'un finançament per habitant moltíssim més alt que nosaltres i que, per afeïgitó, encara rebran una inversió estatal molt més alta.

[el semàfor]

VERMELL

A José Ignacio Wert i a Rafel Bosch, pels seus atacs insistents a la llengua catalana. La pretensió del ministre d'Educació d'eliminar la immersió lingüística a l'ensenyament i de convertir el català en una assignatura no troncal passa de mesura. Després de la Llei de funció pública, es tracta de l'agressió més greu a la llengua pròpia que s'ha produït des dels temps de Franco. Wert envaeix les competències en Educació de les comunitats autònomes per imposar una reforma ideològica que, com demostra el procés de tria a infantil i primària, té un suport social mínim. El conseller d'Educació, Rafel Bosch, que hi ha posat algun matis, pretén posar en marxa una normativa de discriminació de la llengua pròpia que va en la mateixa línia de la LOMQE. Cal una mobilització contundent de la comunitat educativa per aturar aquesta agressió.

GROC

Al FC Barcelona, pel seu suport al model d'immersió lingüística, que no es correspon amb l'actitud lingüística de la majoria dels jugadors de l'entitat. Cal repetir que per al futur d'una llengua és més important l'ús que qualsevol declaració altisonant? El català avançarà quan les persones que gaudeixen de prestigi social l'apreguin i el facin servir amb normalitat. El club hauria d'incloure en els seus contractes l'obligatorietat que els seus jugadors parlin català.

VERD

Al PSIB-PSOE, per haver presentat un recurs d'inconstitucionalitat contra la Llei de funció pública, que ha estat admès a tràmit pel tribunal. En aquests temps d'atacs a la llengua, cal reconèixer el mèrit d'haver aconseguit que cinquanta senadors de diferents comunitats autònomes s'hagin banyat a favor dels drets lingüístics dels ciutadans de les Illes Balears. Un mèrit que té noms i llinatges: Francesc Antich, Francina Armengol i Pilar Costa. És una llàstima que el procés del Tribunal Constitucional sigui molt lent. Segurament el recurs no es resoldrà dins aquesta legislatura.

OFICINA DELS DRETS LINGÜÍSTICS

L'Oficina dels Drets Lingüístics és un mecanisme de defensa contra les agressions lingüístiques pel fet d'expressar-se en català. Si heu patit alguna agressió o discriminació per raons de llengua, podeu fer-ho arribar a l'Oficina pels mitjans següents:

Correu electrònic: drets@ocb.cat

Correu postal: Oficina dels Drets Lingüístics

Carrer de Jaume Ferran, 60

07004 Palma

Telèfon: 971 723 299

Garbuix de llibres

BIEL MESQUIDA

UN POETA D'ARA: UN CLÀSSIC. Vaig descobrir Iannis Ritsos en les traduccions franceses que comprava a París els anys setanta i que duia d'amagat. Ritsos era també un autor prohibit per la dictadura franquista perquè l'any 1934 s'havia fet comunista per estar

al costat dels pobres, dels obrers, dels desvalguts, dels desfavorits de la terra. El temps de la Segona Guerra Mundial va lluitar contra els nazis. Durant la guerra civil grega de 1948 a 1952 va ser internat en camps de concentració i de 1967 a 1970 va ser exiliat a les illes de

t e n d è n c i e s

[llibres]

A row of several book spines, some with decorative patterns, positioned horizontally across the bottom of the page. The word '[llibres]' is superimposed over these spines.

Giaros i Leros per la Junta Militar. Però no vull donar el seu currículum de compromís polític, sinó que per mitjà d'aquest vull subratllar el seu compromís amb la llengua i la cultura gregues, amb la literatura. La seva obra té tota la força d'aquells escriptors que donen veu a uns personatges, homes i dones, i especialment dones, amb tots els girs, els accents, les metàfores i la vera energia d'unes històries que arriben a l'espectador per la seva forçada poètica, per la seva capacitat visionària i per la seva sensibilitat exquisida. Joan Casas és un extraordinari traductor de Ritsos al català (*Ismena, Crisòtemis, Helena, Fedra i El retorn d'Ifigènia*, publicats a L'Albí) i ara acaba de traduir *La sonata del clar de lluna* (Adesiara Editorial), que és un altre monòleg poètic d'una bellesa colpidora que duu una llarga, informativa i entretinguda introducció seva. A «Porta d'entrada a can Ritsos», Joan Casas ens dona tot de coneixements ritsians i, sobretot, ens fa veure que l'esquerranor de Ritsos no es tradueix en una obra pamfletària, com ha passat en molts poetes polititzats, sinó que, al contrari, el poeta dona la seva veu a aquells que la necessiten. He après que això li ve tant de la influència de Rimbaud com de la cançó popular grega en què el

cantant adopta la veu del protagonista dels fets. *La sonata del clar de lluna* es basa en un fet real: l'any 1956 el poeta Dimitris Doukaris va anar a la casa de la poetessa Melissanthi per donar-li el condol per la mort del seu marit. En el moment de separar-se, la dona va dir que l'acompanyaria fins al cap del carrer, i un trosset més, i un altre, fins a arribar a la casa d'ell. Després ella se'n va tornar cap a casa seva. En arribar al capdamunt d'un turó, la seva silueta vestida de dol es va retallar contra la lluna plena. A partir d'aquesta senzilla anècdota Ritsos desenvolupa un monòleg en què la veu d'una dona parla de l'existència, del dol, de l'amor, de la casa, d'una butaca, d'una barca, d'un mocador i d'aquest blanquíssim vapor de la lluna que és com una gran processó de cignes de plata. Inflexible, sola i casta fins i tot en el llit del matrimoni, la dona parla dels joves guapos que va sacrificar a Déu i dels versos gloriosos que li escrivia, de la casa que no vol morir i d'un domador i un ós feixuc i vell. Encara li queda humor per jugar amb les paraules. I de bell nou la casa l'ofega, i la cuina sembla que està al fons del mar, i el vertigen i el mal de cap que té després de sopar. Una veu de dona viva i inquietant, que com si no res ens deixa nus davant la

nostra solitud, ens mostra els racons plens de pols de la nostra vida i la necessitat de no aturar-nos mai de fer, de mirar, de viure. I tot això en una edició bilingüe grec-català i en un català esplèndid en què es veu i es viu l'amor de Joan Casas per la poesia fonda de Ritsos que es desplega i ens arriba epifànica, nova de trinca, amb la dolçor feta d'indulgència i de fraternitat. La sonata del clar de lluna: una obra sensacional. Bravo!

FRANCESC SERÉS: UN JOVE PLE DE MADURESA. La revista *Time Out Barcelona* li va encomanar uns contes que sortien cada setmana i no podien tenir més de cinc mil espais, nou-cents cinquanta paraules, o sia dues planes i mitja com a màxim. En va fer trenta-set, que formen aquest llibre, *Mossegat la poma* (Quaderns Crema), i que constitueixen una altra mostra de la capacitat creativa d'un autor que no s'atura d'assajar noves formes d'escriptura. Puc dir als lectors que varen llegir *La força de la gravetat* (Quaderns Crema), en què en petites històries ens donava una visió de la Catalunya contemporània, que aquest llibre és tota una altra cosa. Aquí els protagonistes de cada conte són parelles, i com que el comportament de cada parella és prou singular, Serés ens ofereix un mosaic de situacions i

el mirall
amb el suport de

Generalitat de Catalunya
**Departament
de la Presidència**

Realització, manteniment,
reges i neteges forestals

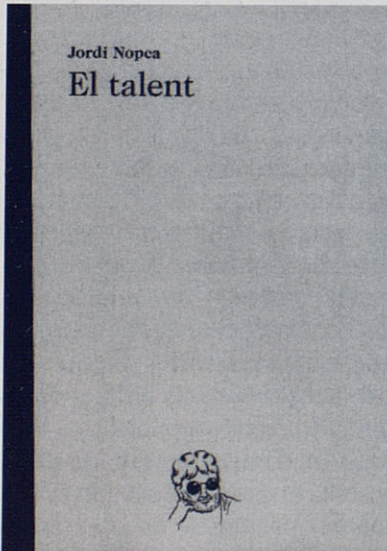

GOMARIZ S.L.
Jardiners

Ecojardineria

Camí de Can Frontera, travessa II, núm. 4 · Tel. 971 60 11 25
Tel./fax 971 60 76 46 · Pla de na Tesa - 07141 MARRATXÍ
jardiners@gomariz.info - www.gomariz.info

d'enjòlits, d'accions i desenllaços que ens donen un bon panorama sobre aquestes relacions ara i aquí. Hi ha un retrat ben punyent, divertit, irònic i fins i tot costumista sarcàstic d'encarar l'amor i moltes de vegades el desamor. L'escriptor fa servir temes tan clàssics com l'avorriment d'Adam i Eva en el paradís, d'on ve el títol del llibre, com realitats quotidianes com la d'uns oncles que s'han de fer càrrec d'uns nebots orfes. Una visió complexa, desencisada, dura i tacada d'escepticisme sobrevola totes les contarelles amb una llengua catalana ferma, fèrtil i ben viva i vivificadora.

UN EXCEL·LENT PONÇ PUIGDEVALL. L'any 1998 va publicar el recull de contes *Era un secret* (Quaderns Crema), que va representar la irrupció a les lletres catalanes d'un nou escriptor savi, sensible, detallista, commovedor, que bevia en fonts tan diverses com Onetti, Faulkner, Lowry o la Beat Generation, per indicar-ne alguns referents. Si hi ha algun lector que no ha llegit aquest llibre, el pot recuperar perquè val l'alegria. Ara acaba de treure *L'atzar favorable* (Tusquets), un recull de set contes en què demostra la seva extraordinària força d'estilista de la llengua catalana. Mitjançant uns personatges plens de problemes quotidians que ells mateixos s'han creat moltes de vegades, ix aquest idioma ponçpuigdevallà fet de frases sinuoses i exactes, ritmes que reflecteixen les obsessions i les curolles dels personatges, tot mesclat amb un humor fi que et dóna el punt d'enfocament exacte d'una llengua que va llatina mentre et fa avançar pels meandres d'una accions interiors que ens diuen molt de nosaltres mateixos. Una obra magnífica i rellegible.

UN PARELL DE LLIBRES BONS. D'entre les novetats que estic llegint i m'agraden molt en destacaré unes quantes. I) *El talent* (Labreu),

de Jordi Nopca. Una novel·la amb un ritme trepidant que ens conta la història de dos editors que roben un prototip capaç de detectar el preuat i fugisser talent narratiu. A partir d'aquí vivim dins un text d'aventures literàries que ens arrossega per pàgines d'una alegria, una imaginació i una sensorialitat extraordinàries. II) Marina Espasa ha publicat *La dona que es va perdre* (Empúries), en què a partir d'una arquitecta que s'enamora d'un topògraf que forma part dels Talps, uns éssers que volen dominar la Terra, ens dóna una faula riquíssima que ens fa volar per camins allunyats de l'evasió i dins els territoris d'un poètica que beu dels grans mestres, Trabal, Perucho, el Grup de Sabadell, Calders, i ens fa lletratremolar els límits de la realitat. Una novel·la ben anticonvencional per a lectors fins i divertits. III) *Quan érem feliços* (Destino), de Rafel Nadal, són unes memòries, bellíssimes, d'un home que pertany a una família nombrosa i patrícia de Girona i ens conta amb primfilada exactesa i amb una cal·ligrafia excel·lent la infantesa i joventut i unes històries tan certes com novel·lesques: la Girona durant el franquisme, els conflictes entre pares i fills, la fam de rebel·lia, la vocació, etc. Un llibre fet a mà i amb sensibilitat.

SETMANA SANTA 2013

BERLIN A FONTS
SORTIDA EL 28 DE MARÇ 898 euros

VIENA - SALZBURG - VALL DANUBI
SORTIDA EL 27 DE MARÇ 1.165 euros

ASTURIES AL COMPLET
SORTIDA EL 28 DE MARÇ 498 euros

CAPITALS ANDALUSIA
SORTIDA EL 28 DE MARÇ 498 euros

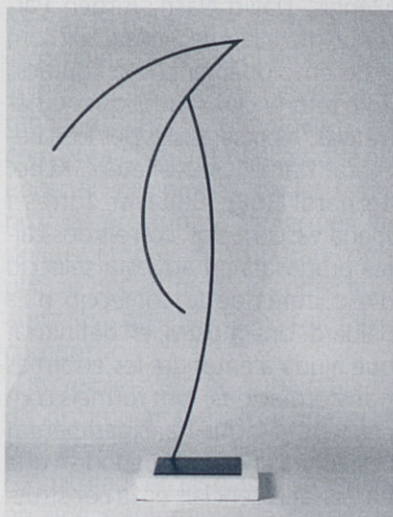
GALICIA - RIAS BAIXAS
SORTIDA EL 28 DE MARÇ 430 euros

Circuits amb vol des de Palma - Excursions incloses - Preu per persona, en h. doble

Oms, 50 · 07003 · Palma (Mallorca) · Tel. 971 72 38 42 · Fax 971 72 69 42 · A/e: ventas@viajesmartel.com
www.martel.es

Es Baluard: espai, construcció i reflexió

TEXT: JOSEP MARIA ALAMINOS

Andreu Alfaro, Desplazamiento, 1985. Es Baluard Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma, dipòsit Col·lecció Ajuntament de Palma.
©fotografia Joan-Ramon Bonet / David Bonet

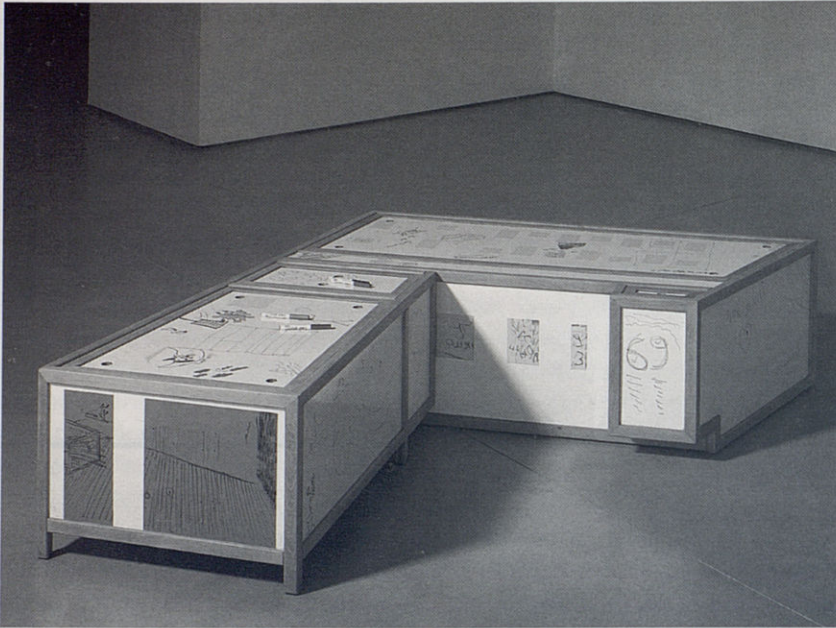
La percepció de l'espai és el títol d'una nova exposició temporal que el museu Es Baluard dedica a l'escultura, en què es presenta per primera vegada una selecció d'obres del fons de la col·lecció permanent al voltant d'aquesta disciplina. Comissariada per Soad Houman i Catalina Joy, a la mostra hi trobarem un conjunt de peces significatives de destacats artistes del panorama nacional i internacional que permeten revisar l'evolució de l'escultura en les darreres quatre dècades.

L'escultura, fins a l'arribada del segle XX, quedava relegada a un segon terme enfront de la pintura. Els grans escultors de final del segle XIX i començament del segle XX, en general, eren pintors que treballaven l'escultura com un vessant complementari a la

pràctica pictòrica. Si bé amb les avantguardes de principi de segle es mantengué en un segon pla, a causa de les dificultats tècniques implícites, com l'encariment dels materials, l'escultura evolucionà gradualment amb les experimentacions d'artistes com, per exemple, Picasso (amb l'assemblage) o Tatlin i el constructivisme (amb els famosos contrarelleus), els quals influïren posteriorment en el seu desenvolupament.

A partir de la segona meitat del segle XX, aquesta disciplina adoptà un paper més destacat amb els nous corrents emergents: el vessant formal del constructivisme de N. Gabo i N. Pevsner, que posteriorment influí als Estats Units en el naixement del minimalisme als anys seixanta (aquesta darrera aconseguí plantejar aspectes

Daniel Chust-Peters, *Solar 1*, 2001. Es Baluard Museu d'Art Modern i Contemporani de Palma. ©fotografia Joan-Ramon Bonet / David Bonet

importants sobre l'escultura que encara avui es mantenen vigents: la relació amb l'espectador, els seus lligams amb l'arquitectura...). La desmaterialització de l'art arribà amb l'art conceptual, que aportà un altre aspecte a tenir en compte: el significat i la funcionalitat de l'escultura supeditats a la ubicació de l'obra en lloc de la forma, condició que comparteix amb el land art, sorgit als anys setanta i que reivindica la utilització dels materials procedents de la natura,

en concret del lloc escollit, fins a arribar a assumir el caràcter efímer de les creacions.

A l'inici de la dècada dels vuitanta, amb l'aparició dels «nous salvatges» o nous expressionistes alemanys i la transavantguarda italiana i la seva reivindicació de la recuperació de la pintura, juntament amb el desenvolupament de les instal·lacions, l'escultura torna a adoptar una posició secundària, encara que cada vegada obté més presència a partir de les aporta-

cions individuals de destacades figures com, per exemple, Jorge Oteiza i Eduardo Chillida en el cas espanyol.

L'exposició, centrada en el darrer quart del segle xx i la primera dècada del 2000, il·lustra l'heterogeneïtat de respostes que l'art ha desenvolupat al voltant de l'escultura no tan sols a Espanya, sinó també en l'àmbit internacional. Reminiscències del minimalisme, l'art conceptual, el *land art*, presents a les creacions de Josep Maria Alcover, Andreu Alfaro, Pep Llambías, Glòria Mas, Fernando Megías, David Nash, Jürgen Parthenheimer i Jaume Plensa, així com el desenvolupament de la figuració amb referències simbòliques o narratives, representades per José Bechara, Daniel Chust-Peters, Kcho, Bernardí Roig, Baltazar Torres i Joana Vasconcelos, són els dos cairres proposats en aquesta selecció d'escultures de la col·lecció d'Es Baluard. Una mostra, en definitiva, que ajuda a entendre les enormes transformacions, tant formals com conceptuals, que ha experimentat l'escultura en aquest període, i que han estat essencials en la construcció del pensament contemporani.

La percepció de l'espai. Museu Es Baluard - Palma. Fins al 13 de gener de 2013

**nou
vent**

www.bitel.es/nouvent
nouvent@bitel.es
Villalonga, 45 - 07013 - Palma
Tel. 971 287 100 - 971 287 461
Fax 971 454 298

retractilat de catàlegs i revistes
mailings en general
gestió d'enviaments
franqueig de correspondència
manipulació
bases de dades
serveis especials

[racó econòmic]

Gemecs (econòmics) de granat

BIEL MATAS

Som on som perquè els governants gestors han estat uns incompetents. Veïm que no tenen la més mínima idea de l'efecte que tenen les mesures que prenen, tal com posa de manifest el fet que no encerten ni una sola de les seves pròpies previsions. En termes de política empresarial, no han complert, ni poc ni molt, els objectius, amb les conseqüències que això comporta.

INcreïble! Però no hi ha manera de dissimular el ridícul que està fent Espanya. Basta llegir portades i comentaris en els diaris estrangers en què s'al·ludeix a la perpètua indecisió de Rajoy, a la seva actuació en clau de partit, al fet que no posi davant els interessos més apressants de la població i a l'abús que fa d'eufemismes per no dir les coses pel seu nom.

DEmocràcia de mercat és el camí per on ens volen dur emparats en la lògica dels mercats que segueixen per optimitzar la producció al cost més baix. És un contrasentit enverinat. Parlam del conflicte que hi ha entre democràcia i el liberalisme econòmic; la primera implica tenir cura d'allò comú amb esforços i recursos públics, mentre que el segon sempre inclou un moviment privat que s'apropia dels recursos col·lectius. El ministre d'Economia fa una crida a actuar contra la irracionalitat dels mercats. Quan ell era part dels mercats, també

demanava que s'actués en contra aquesta irracionalitat? La dictadura financera dels mercats convida a no obeir.

PENsar que l'alta temporada turística ha estat qualificada per la patronal hotelera com una de les que ha tenguut més alta ocupació de la història i acte seguit constatar que la contractació de personal ha disminuït en el mateix període significa que és una sortida esgotada com a model únic del nostre desenvolupament i que hi ha llocs de treball que no es cobreixen a pesar de la liberalització que atorga la nova i vigent llei de relacions laborals. Però avui hem d'escoltar els consells europeus que tendeixen al contracte únic fora indemnitzacions.

Cal DENotar la cruesa de la reflexió del professor Niño Becerra quan afirma que tot el que vivim és una crisi sistèmica i que la manera de fer les coses fins ara s'ha esfumat, s'ha esgotat, s'ha tornat inservible i que cal una nova forma

que substitueixi la d'abans. També comenta que ara ens adonam de veres de la globalització, que sortim d'un model en què l'abundància era la norma per anar a parar a un altre en què serem conscients de la limitació dels recursos. Només allò necessari serà important i la norma serà l'escassetat (el canvi és de pel·lícula). Si d'aquí a uns anys ens trobam davant una recuperació no serà per tornar a allò d'abans. En qualsevol cas, no hi ha alternativa.

A conseqüènCIA de l'embolic economicosocial que respiram, s'esdevenen moltes coses que arriben a passar desapercebudes. Ara que la independència està en boca de tothom. Ara que precisament la dependència torna a sofrir una retallada brutal, sense nom, i que torna a donar conèixer el pou sense fons on ha caigut aquell promès estat del benestar.

I les banderes segueixen penjades als balcons de Catalunya...

Que el 2013 vos acompanyi amb salut.

El camí vell de Lluçmajor a Gràcia i a Sant Honorat

TEXT I FOTOS: GASPAR VALERO

Itinerari

Lluçmajor - les Voltes - Santuari de Gràcia - Santuari de Sant Honorat - Randa

Horari

Lluçmajor
45 min les Voltes (inici)
30 min Santuari de Gràcia
15 min Santuari de Sant Honorat
35 min Randa

Total:

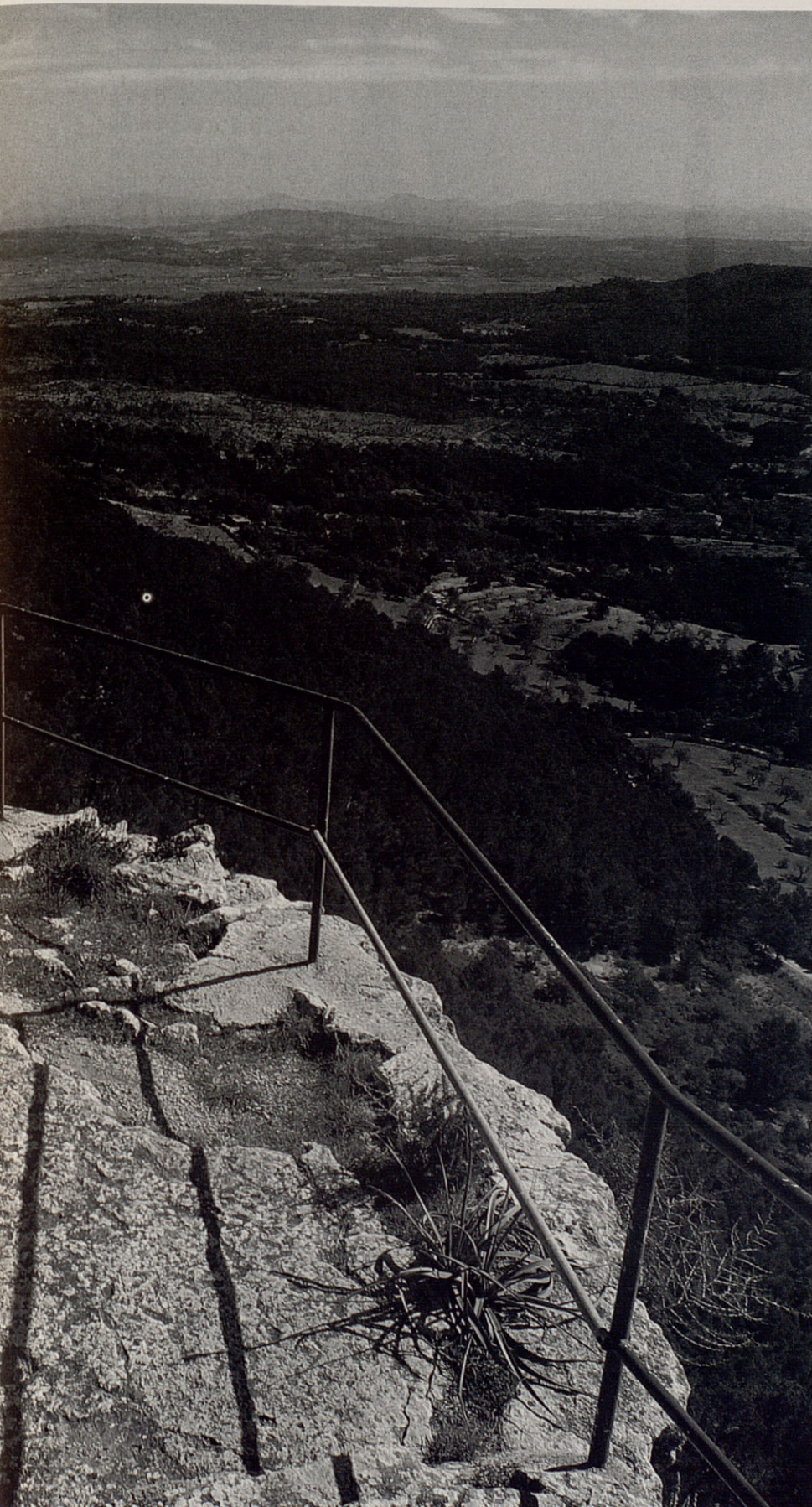
2 h 05 min (temps aproximat de marxa, sense les aturades)

Mirador de Sant Honorat.

[itineraris]

t e n d e n c i e s

Començam l'excursió a la plaça de Lluçmajor. Deixam la casa consistorial a l'esquerra i enfilam pel carrer de la Font, en direcció nord-est. Passam tres carrers perpendiculars i, en arribar al carrer d'Orient, el podem agafar per la dreta i voltar pel primer carrer a l'esquerra, denominat precisament carrer de Gràcia. Tres minuts més endavant arribam al molí d'en Drago, on el nostre camí, denominat també camí de Binificat o de na Maimona, que coincideix amb el camí vell de Gràcia, va en tendència a la dreta i surt de la població, amb l'institut d'ensenyament Maria Antònia Salvà a l'esquerra. En el primer creuer, continuam en línia recta, pel cartell que assenyalava la finca Son Sampolí, deixant de banda el camí de la dreta que arriba a la rotonda de les carreteres de Campos i Porreres. En línia recta, en direcció nord-est, continuam per camí asfaltat, amb vista directa sobre Gràcia i Sant Honorat. Quatre minuts més endavant, a l'esquerra, s'alça la primera creu de les que marquen

La creu de ses Dones i el camí vell de Gràcia.

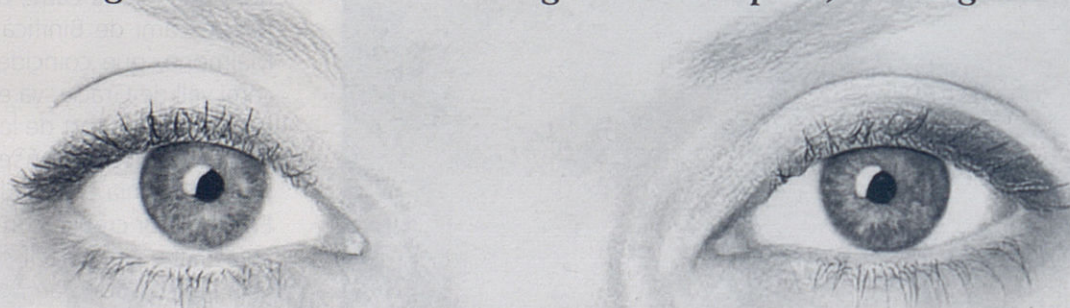
el camí vell; és la denominada creu de les Dones. Asfalt endavant, a l'esquerra queda el camí de Son Colom, anomenat camí del Coix

Carro, que comunica amb la carretera d'Algaida. Dos minuts més endavant, posam atenció al camí i continuam cap a l'esquerra, ja que

vers la dreta segueix el camí de Binificat. Avançam entre ametlers, planerament. A set o vuit minuts de l'anterior creuer, arribam a un

Obre els ulls

Cirurgia ocular amb làser integral. Més ràpida, més segura.

 IOM
Institut Oftàlmic de Mallorca

971 20 15 12 • www.iom.es

entreforc de camins important, assenyalat per la segona creu del camí, denominada la creu dels Homes o del Gegant; és de tipologia molt rústica, aixecada damunt una base de quatre graons; novament hem de posar atenció, ja que cap a la dreta continua el camí de Son Pons, mentre que el camí de les Voltes o de Gràcia gira cap a l'esquerra.

Avançam ara ja pròpiament pel camí de les Voltes, que és el nom que té també el camí vell de Gràcia; té tipologia de camí de carro i apareix asfaltat, relativament recent. Camí endavant, anam passant diverses cases de construcció moderna; a l'esquerra queda el Pujolet i a la dreta Can Alegria. Ara transitam per una zona amb barreja d'ametlers i de garrovers. Cal Gordo, el pujol d'en Guillem i Can Moix es veuen a esquerra i dreta.

A devers tretze o catorze minuts de l'anterior creuer, ara ja sense casetes pels voltants, arribam a la senyalització del camí de les Voltes, amb un cartell que marca la distància (1.915 m) i el desnivell (150 m) que manca per Gràcia; un altre cartell restringeix el pas de vehicles. Mentre, a l'esquerra parteix el camí dels Putxets, que comunica amb la carretera de Lluçmajor a Algaida. Continuem en línia recta, amb alzi-

La creu de Gràcia.

nes a l'esquerra, seguides de pins. La primera volta, per fer honor al nom del camí, no es fa esperar, cap a la dreta i just després a l'esquerra; mentre, a la dreta queda el camí del Pujol. Algunes dreceres (n'hem contades un total de set), molt

clares, serveixen per anar a peu i, sense problemes, trobar el camí asfaltat a l'altra part de revolt.

A menys de quinze minuts de l'anterior cruïlla, tenim a la dreta la tercera creu, denominada creu del Blanquer; aquesta és de gran valor

www.esrefugi.es

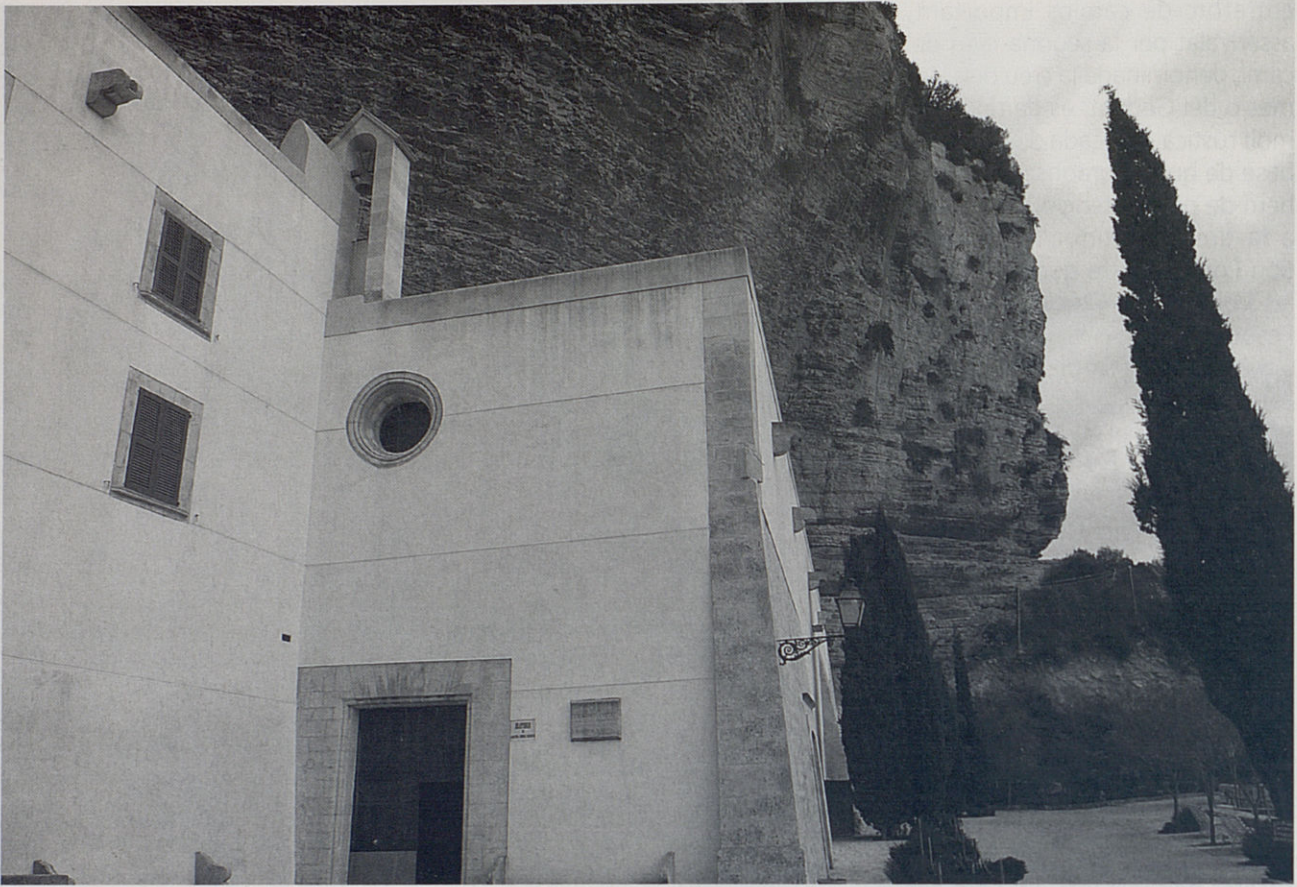
ESQUI SNOW	ESCALADA	BARRANCS ESPELEO	VIACOS	MONCANYA CREKKING	CAMPING	ORIENTACIO	CURSOS

DES DE 1976

ES REFUGI

ESPORTS D'AVENTURA

Via Sindicat, 21, Pati. 07002. Palma de Mallorca, Illes Balears. T 971 71 67 31. A/e refugi@base.net

Santuari de Gràcia.

artístic, d'estil gòtic, del segle XVI, amb la pedra menjada pel temps; a l'oest, abocada al camí, es destria el relleu de la Mare de Déu, mentre que a llevant, es troba la representació del Sant Crist. A continuació, en tendència a la dreta, segueix

un tram dret, entre pins i estepes blanques, mates i botges. A uns vuit minuts de l'anterior, apareix a l'esquerra una creu neogòtica, amb la data de 1910, amb lledània i amb base piramidal. Mentre, a la dreta es contempla una vista

alterosa que abasta fins a Cabrera. Avançam pel darrer tram del camí vell de Gràcia i, a devers tres minuts, arribam a la confluència amb la carretera ampla de Gràcia, provinent de la immediata carretera de Randa a Cura. Agafam el

La revista per als més joves
feta a les Illes

VISITA'NS
AL WEB

GRAN!
SUPER!
REI!
VISCA!
GUA!
I AQUESTA
ALEGRIA?
ELS HA
REGALAT A TOTS UNA
SUBSCRIPCIÓ A
L'ESQUITX!

www.esquix.cat
subscriu-t'hi!

Sant Honorat.

camí ample cap a la dreta. Després d'un tram d'asfalt ample que serveix d'aparcament, arribam al santuari de Gràcia. Els espadats de la part esquerra, que separen Gràcia de Sant Honorat, són impressionants, ocupats per coloms

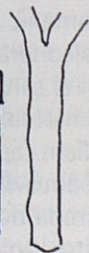
salvatges i amb alguna figuera de moro que s'hi arrapa.

El santuari de Gràcia ocupa una gran balma natural de 40 metres d'amplada i 9 metres de profunditat. L'origen del santuari es remunta a la meitat del segle XVI,

quan el franciscà Antoni Caldés i un altre frare escolliren aquest lloc com a retirament eremític. La primera capella s'aixecà l'any 1497, a instàncies del pare Miquel Galmés, gràcies a la donació dels terrenys que féu Antoni Thomàs, propietari

"Encara queden botigues"

Casa Domar Flores

PAPERS PINTATS I PINTURES · ARTICLES PER A ARTISTES · VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 971 721 483 - Fax 971 719 312 · 07002 - PALMA (MALLORCA)

de l'Aresta, possessió a la qual pertanyia la contrada que ocupa el santuari. Sembla que l'oratori primitiu estava situat en sentit perpendicular a l'actual església, amb l'absis que correspondria al que ara és la capella de Santa Aina. L'església actual fou construïda entre 1770 i 1820. Té planta rectangular amb capelles laterals; la coberta és de volta de canó i el cor se situa a la zona d'accés. L'hostatgeria fou bastida l'any 1700. La imatge de Nostra Senyora de Gràcia és gòtica, probablement del segle XV. Iconogràficament, representa la Immaculada Concepció, i és la talla més antiga que d'aquesta es conserva a Mallorca.

Del santuari de Gràcia tornam enrere cap a la carretera de Cura, inicialment pel mateix camí per on hem arribat. Deixam a l'esquerra el camí conegut de les Voltes i arribam al portell de Gràcia. Aquí voltam per la carretera de Cura, cap a la dreta, en pujada. Després d'uns quants metres d'asfalt, posam atenció, perquè deixam la carretera i agafam un camí, de ferradura, no gaire visible, que surt de la dreta de la carretera, quan s'acaba el revolt que havia començat vora el portell de Gràcia. El sender es troba marcat com si fos una dreuera. A uns dos minuts d'anar pel tirany, hem de girar cap a la dreta, pel camí de Sant Honorat; si continuàssim en línia recta, arribaríem novament a la carretera. Tenim ara una paret baixa a la dreta, i aviat arribam vora una torre d'electricitat, amb la base d'un revolt de la carretera a l'esquerra, i la paret a la dreta. La pujada és ràpida, i en poc temps arribam a l'esplanada de Sant Honorat, on el camí s'acaba entre una altra torre d'electricitat, algunes atzavares i un eucaliptus, a la dreta.

El santuari de Sant Honorat fou fundat per Arnau Desbrull l'any 1394. Tres anys més tard ja era beneïda la capella de l'eremitori. A final del segle XV se'n feren càrrec el capellà i els jurats d'Algaida. L'any

1763 passà a mans dels Ermitans de Sant Pau i Sant Antoni. L'any 1890 es retirà a Sant Honorat el pare Joaquim Rosselló, que mesos més tard hi fundà la congregació dels Missioners dels Sagrats Cors. Des de 1915, la congregació hi té establert el noviciat. L'esplanada que configura l'entrada a Sant Honorat és ampla i asfaltada, solcada per alguns pins i alzines. A la part de llevant s'alça la façana que tanca el santuari; data de 1888 i té dos portals d'arc rodó adovellats, amb un petit trencaigües motllurat. Una creu corona cadascun dels portals. El portal de l'esquerra té al timpà la imatge de Sant Honorat i condueix a l'església. El de la dreta mostra al timpà una imatge de Ramon Llull, i dona accés a la porteria del santuari. Entre els portals hi ha un plafó ceràmic, datat el 1976, que representa Sant Honorat. L'església fou acabada el 1661; té planta rectangular amb tres capelles laterals per banda i coberta de canó amb llunetes. La façana principal mostra un portal de llinda que és coronat per un nínxol amb la imatge de Sant Honorat. Els escuts laterals corresponen a les famílies Tagamanent i Amar. La inscripció gòtica data de 1397, recuperada de l'església primitiva. A l'interior es conserva la imatge del Sant Crist dels Ermitans, del segle XIV. El presbiteri, sense retaule, conté les imatges de sant Honorat, de Ramon Llull i del beat Francesc Palau. De l'interior del recinte, remarcam la cel·la del pare Palau, amb la mare de Déu del Carme i la curiosa Mare de Déu de la Panada, el cementiri de la congregació, un temple neoromànic i el mirador de la penya Falconera.

Abandonam el santuari de Sant Honorat i, pel mateix camí de pujada, ara davallam cap al portell de Gràcia. Hi arribam aviat; deixam de banda la contrada de Gràcia i del camí de les Voltes i agafam un camí que apareix rere unes barreres, a l'esquerra de la carretera, vora

el quilòmetre 1,400. Per aquest camí, tenim una paret seca a la dreta, amb la carretera darrere, fins que ens en separam un poc més. És un camí de carro vorejat d'estepes, càrritx, mates i algun pi aïllat. Mentre avançam per aquest camí, el puig de Randa, amb Cura al capdamunt, apareix ben estès a la nostra dreta, mentre que a l'esquerra s'acaba de configurar la doble mola del puig de Son Reus. A la dreta del camí, hi discorre una torrentera. Podem observar que el sòl del camí sovint és format per blocs de pedra viva que afloren en el mateix lloc i que han estat tallats convenientment per formar l'empedrat de la via. A devers deu minuts d'anar pel camí, arribam a un portell amb barrera metàl·lica, que ens deixa en la carretera de Randa (Ma-5018), just abans de la fita de l'hectòmetre 6.

Mentre descabdellam l'asfalt, tenim a l'esquerra un redol d'alzinar que ocupa la part baixa del coster del puig de Son Reus. Un poc després arribam a l'entrada del poblet de Randa, amb la creu de terme a l'esquerra. Aquesta creu data de 1846; té una base en forma de quatre graons que envolten el fust. La part alta de la creu presenta un anvers, cap al sud-oest, amb un santcrist esculpit, mentre que al revers, cap al nord-est, el relleu és de la Immaculada amb la figura de Ramon Llull que l'adora. Vora la creu encara es poden veure les restes del carrer empedrat, amplísim, que davalla fins a la font de Randa. Vora la font es troben els rentadors; tenen una porxada amb tres arcs de mig punt a la façana que dona al carrer. Les lloses dels llavadors, abocades sobre l'aigua, envolten tot el perímetre. Fora de la porxada, una pica ampla acull l'aigua de la font. Pel carrer principal deixam enrere el nucli de cases i la carretera que puja a Cura, a la dreta, mentre mantenim la direcció en línia recta, cap a l'església de Randa, on acabam l'excursió.

[cine fàgria]

t e n d è n c i e s

Les pitjors pel·lícules del 2012

TEXT: MATÍAS VALLÉS

Cada any resulta més difícil triar únicament deu pel·lícules per a la llista de les pitjors de l'any. El lector experimenta la frustració de qui coneix dotzenes de títols que no han estat seleccionats, i que sobresurten en qualsevol relació de fracassos. Com a recepta, privilegiem els títols que han caigut des d'una altura considerable, com deia Nietzsche quan garrotejava Wagner.

Qualsevol llista de fracassos quedaria incompleta sense *J. Edgar*, un dels exemples en què Clint Eastwood extravia el seu pols narratiu. Sempre pot atribuir el seu

aborronador biopic del director de l'FBI al treball o l'absència d'aquest de Leonardo Di Caprio, la persona que ningú no voldria trobar-se en un cine a les fosques.

La histèria no fabrica bones pel·lícules. La venjança d'Álex de la Iglesia contra la fúria mediàtica a *La chispa de la vida* peca d'ingènua i estantissa. El seu José Mota amb el crani travessat és una dolorosa imitació d'*El gran carnaval* de Billy Wilder, amb aquesta pèssima actriu que l'expresident de l'Acadèmia s'esforça a promocionar. Ni Salma Hayek salva el naufragi resultant.

Rodrigo Cortés té una persona-

litat enlluernadora, i tal vegada és allò més pròxim que tindrà Espanya a un Hitchcock. D'aquí la frustració suplementària de suportar el seu llangorós *Luces rojas*, un insult a l'espectador per comparació a la lluminosa *Buried*. Aconsegueix malgastar simultàniament Sigourney Weaver i Robert de Niro.

Ningú no va veure *Bunraku*, però la indiferència del públic no ha de destorbar la llarga mà de la justícia. La violència del budisme, reinterpretada per actors occidentals en un absurd bany de sang. Encara que ningú no voldrà ser recordat per aquesta porqueria, hi circula ven Demi Moore i Jordi Mollà.

No record res de *Tan fuerte, tan cerca*, per la qual cosa ha de figurar obligatòriament en la llista porqueria. Es tracta d'una explotació lacrimògena de les seqüeles de l'11-S que torna a verificar l'axioma de no veure mai una pel·lícula de

Sandra Bullock, amb Tom Hanks o sense.

Més infants difícils a *Tenemos que hablar de Kevin*, insuportable retrat d'un ésser malcriat que obliga a replantejar-se les tesis dels col·legis privats anglesos a favor de la disciplina física de l'alumnat. Diguem que la gesta final era el mínim que calia esperar de l'angelet.

Hi ha una vintena de directors amb el llinatge Anderson, i un d'ells s'ha especialitzat en les pel·lícules *feelgood*, que ens reconcilien amb una infància idíl·lica. *Moonrise Kingdom* va obtenir l'aplaudiment unànime dels pasolins, però es limita a desapropiar el geni de Bill Murray. Tal vegada algú ha reparat que es tracta del segon títol consecutiu amb Titla Swinton en el repartiment.

La decepció de *Los vengadores* només demostra que els superheroi d'un segle enrere no servien

avui ni per mantenir l'ordre en una festa infantil. Amb Scarlett Johansson en el paper de Titla Swinton.

La novena posició correspon a *Bel Ami*, encara que en realitat caldria apuntar qualsevol pel·lícula amb Robert Pattinson, incapaç de reflectir en el seu rostre ni una sola de les passions que engendra l'ànima humana. Per culpa del seu protagonista, l'adaptació de Maupassant competeix en tedi amb *Cosmópolis*, la versió de Don DeLillo.

En la inqualificable *Desafío total*, Colin Farrell interpreta Robert Pattinson. Cap arriba a l'altura de Schwarzenegger en dots interpretatius. I *Fin*, la darrera pel·lícula que té mèrits amb escriu per incorporar-se en aquesta llista, no tan sols per oferir més preses de les esquenes dels seus protagonistes sinó també pels seus rostres d'incomprensió del projecte en què s'han embarcat.

LLIBRES DE TOTS
ELS PAÏSOS
CATALANS

LLIBRES INFANTILS
I JOGUINES

LLIBRES DE TEXT

MÚSICA, PEL·LÍCULES
I JOCS D'ORDINADOR
EN CATALÀ

SERVEI DE LLIBRES
ESTRANGERS

Carrer d'en Rubí, 5 - Tel. i Fax 971 71 38 21
07002 Palma (Mallorca) - quart_creixent@quartcreixent.cat
www.quartcreixent.cat

Arts
XISCO
Gràfiques

carrer del baix riera, 1 - a
tel / fax: 971 47 57 54
07008 Palma de Mallorca

EL MIRALL

FES-TE'N SOCI Emplena aquesta butlleta amb les teves dades i envia-la al fax 971 719 385.

Nom i llinatges

DNI o NIF

Data de naixement

Adreça

Població

Codi postal

Telèfon

Telèfon mòbil

Adreça electrònica

DADES BANCÀRIES

Nom i llinatges del titular del compte

Nom del banc o caixa

Adreça i població de l'oficina

Codi del compte del client

Entitat

Sucursal

DC

Número de compte

Sol·licit que carreguin al meu compte la quota:

Marcau amb una creu la modalitat de quota elegida. El cobrament s'efectuarà anualment mitjançant la presentació del rebut al banc o a la caixa.

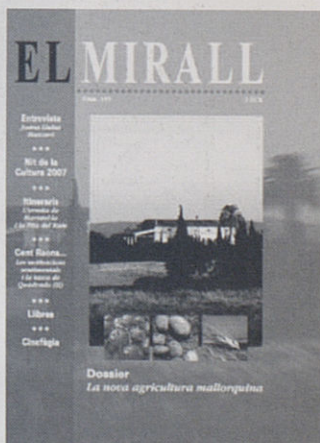
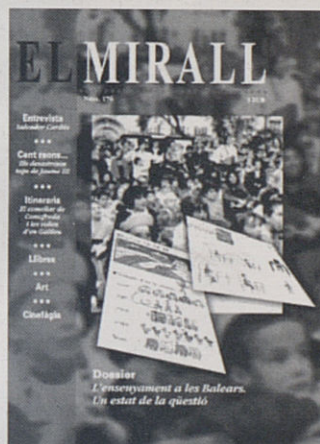
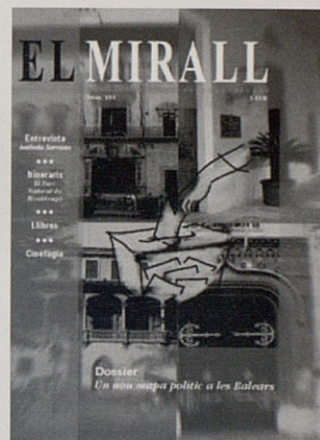
25,00 €

Aportació especial (indica-ne l'import): €

Signatura de l'associat/da:

Accept expressament els termes de la clàusula de tractament de dades *

*Clàusula de tractament de dades: D'acord amb la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal, les dades recollides en aquest formulari s'inclouran en un fitxer automatitzat del qual és titular l'Associació El Mirall. Les teves dades es podran utilitzar per gestionar la teva col·laboració i per enviar-te informació de l'associació i d'entitats col·laboradores. Per exercir el dret d'accés, d'oposició, de rectificació o de cancel·lació, cal que envii un escrit adreçat a l'Associació El Mirall, carrer del Pare Bartomeu Pou, 31, baixos, 07003 Palma.

ATENCIÓ CIUTADANA

Oficines d'Atenció Ciutadana
Xarxa territorial d'atenció ciutadana

Atenció presencial i personalitzada
Informació sobre serveis i tràmits de la Generalitat
Registre públic de documentació

Més informació: gencat.cat/oac

INFORMACIÓ + PERSONALITZACIÓ

OAC

OFICINES D'ATENCIÓ CIUTADANA

Barcelona

Sant Honorat 1-3
T 934 024 667

Cerdanya

Plaça del Rec 5
Puigcerdà
T 972 880 311

Girona

Plaça de
Pompeu Fabra 1
T 972 975 000

Lleida

Lluís Companys 1
T 973 703 500

Tarragona

Sant Francesc 3
Entl.
T 977 236 559

Terres de l'Ebre

Jaume I 2-4
Amposta
T 977 705 319

012
gencat.cat

Generalitat
de Catalunya